Год. V. Мартъ и Априлъ Книга VI.

РОДОПСКИ НАПРѢДЪКЪ

ДВУМѢСЕЧНО ИЛЮСТРОВАНО СПИСАНИЕ

за

наука, обществени знания и народни умотворения.

Бѣлѣжки по говорътъ въ с. Дованъ-хисаръ, Дедеагачка кааза.

(Продължение отъ IV кн.).

II. Форми.

1) Именни форми.

106. Остатъци отъ стари падежни форми въ Дованъ-хисарския говоръ се срѣщатъ твърдѣ много. Тъй напр. отъ *родителенъ падежъ* забѣлѣзахъ слѣднитѣ:

а) При прѣдлози: *до́глава, дѝзе^{а}ме^а, ут-стра́а, о̀дръ^{а}ки, нѝръ^{а}ки, дѝве^{а}ка, сно́ща, на́хве^{а}че^{а}рум, дѝпъ^{а}те^а, по́дзима* и мн. др.

б) Въ отрицателни форми: *не́ма гр’а́а, не^а му е^а на̀ї̆ума, не^а свъ^{а}рти́ къ^{а}ща* и др.

в) При числа: *нѐйните^а дѐве^{а}т’ бра́та, пулувѝната о́фците^а, ду дѐве^{а}т’ месе^{а}ца* и др.

г) При заклеване: *да ма сле^{а}пѝ л’а̀ба, да гу убѝе^а гъ^{а}ръ^{а}ма* и др.

г) Безъ прѣдлози: *да си пу̀де^а аф Стамбо̀л гра̀да, Радѝч си ма̀йка не^а слу̀ше^а, аф бра́та си Ма̀рка каса̀пин, дѐве^{а}т’ бра̀та братучѐ^{а}да, с’а́куй къ^{а}ща пу двамѝна, по́-патук пувѝка, све^{а}тѐк Ива́на, то́е^{а}к Стуї́а́на* и мн. др.

107—109. Стариятъ дателенъ падежъ напълно е спазенъ и въ именнитѣ, и въ мѣстоименнитѣ форми.

а) Въ именнитѣ форми м. р. ед. число: *Радѝчу ма̀йка румо́не^а, и ко̀н’ум жѐ^{а}лну румо́не^а, бра́ту си, Стуї́а́ну, ступа́ну, братчѐ^{а}ду, кмѐтум* и т. н.

б) Жен. р. ед. число: *майци румѝне*ᵃ, *Видàни дàде*ᵃ, *сѐстри, лѐли, тарчинàи* (чичани), *Грỳди, крàве*ᵃ*ту ѝ* и пр.

в) Множ. число и за двата рода: *кòзите*ᵃ*м, крàвите*ᵃ*м, òфците*ᵃ*м*, и *си са тỳрце*ᵃ*м пувàли, гръ*ᵃ*мна ваљкѐ*ᵃ*м, мòмце*ᵃ*м, чубàне*ᵃ*м* и пр.

г. Мѣстоименни форми: *е*ᵃ*днѝму, е*ᵃ*днѐ*ᵃ*и, е*ᵃ*днѐ*ᵃ*мте*ᵃ*м, дрỳге*ᵃ*м, дрỳге*ᵃ*мте*ᵃ*м, дубрѐ*ᵃ*м òра, нѝкому, сàке*ᵃ*му, ютку̀пи ми, та ми пѝде*ᵃ*, стàду ти са расшѐталу, кòнче*ᵃ *му е*ᵃ *тѝле*ᵃ *варкàту, дàде*ᵃ *ѝ, дòнси им* и др.

Най-много тѣзи старинни дателни форми се употрѣбяватъ въ пѣснитѣ, когато въ говорната речь тѣ постепенно изчезватъ.

Дателни форми за срѣденъ родъ не можахъ да чуя въ Дованъ-хисарския говоръ.

110. Творителниятъ падежъ е сѫществувалъ въ Дованъ-хисарския говоръ, но въ днешно врѣме изглежда, че е токуречи изчезналъ. Забѣлѣзахъ само слѣднитѣ думи: *вѐче*ᵃ*рум, вòрле*ᵃ*н, чỳдом са чỳде*ᵃ*т, тѝум румѝне*ᵃ.

111. Отъ старият мѣстенъ или прѣдложенъ падежъ остатъци има, които обикновено служатъ за нарѣчия. Употрѣбяватъ се и съ и безъ прѣдлогъ. Примѣри: *въ*ᵃ*тре*ᵃ, *уд въ*ᵃ*тре*ᵃ, *аф въ*ᵃ*тре*ᵃ, *òплаа, вѝме*ᵃ, *пòдзиме*ᵃ (есенесъ), *љàте*ᵃ, *ỳтре*ᵃ, *снѝща, вѐче*ᵃ*ру, гòре*ᵃ, *дòлу, нàучи, нàзе*ᵃ*ме*ᵃ, *дòзе*ᵃ*ме*ᵃ, *аф кѣ*ᵃ*щи, прѐ*ᵃ*з-мурѐ*ᵃ, *нàiума* и др.

112. Срѣщатъ се остатъци и отъ старата дуална форма (двойствено число): *пет' брàта, два братчѐ*ᵃ*да, три снàи, дарв'à, два въ*ᵃ*л'ке*ᵃ и др.

2) Нови форми.

113. Въ Дованъ-хисаръ казватъ *кàме*ᵃ*н', рѐме*ᵃ*н', плàме*ᵃ*н', крѐме*ᵃ*н', ѐле*ᵃ*н', кòре*ᵃ*н'* и пр.

114. Окончанието на сѫщ. имена ж. р. не е всѣкога еднакво. Когато е безъ ударение, чува се чисто, отворено *а*, а когато падне ударението надъ него, тогава минава въ ъ съ низходещъ отгласъ на *а* = ъᵃ: *òфца, кòва, слàна, гòра, вòда, крàва, но же*ᵃ*нà, къ*ᵃ*рмà* и пъкъ *гурѣ*ᵃ*та, вудѣ*ᵃ*та, уфцѣ*ᵃ*такувѣ*ᵃ*та* и др., кога сѫ членувани.

115. Окончанието на сѫщ. ж. р. мека основа почти все, кога е широко *е*ᵃ = ѣ. Изключение правятъ само нѣкои думи, когато ударението пада надъ окончанието, тогава се изговаря

я = *ia* = *'а*: *зѐме*ᵃ, *сѧбе*ᵃ, *змѝе*ᵃ, *съ*ᵃ*рдне*ᵃ, но членувано *аф ве*ᵃ*м'а̀та*.

116. Разлика между правъ и косвенъ падежъ нѣма. Казва се всѣкога *сѐра*, *женà* и пр.

117—120. Звателниятъ падежъ се образува както и въ старобългарски. Тъй напр. казватъ: *Пѐтре*ᵃ, *Ступа̀не*ᵃ, *Кòмн'у*, *кòн'у*, *ура̀чу*, *уфчѐ*ᵃ*р'у*, *Ра̀ду*, *Калѝну*, *сѐсру*, *ма̀iу* (майко), *ба̀бу*, *дỳшу*, *змѝiу*, *жѐну*, *снѣ*ᵃ*у* и пр. Разлика между имин. и зват. падежи всѣкога се пази, освѣнъ тѣзи имена, що иматъ еднакво окончание и за двата падежа, като *Пѐтку*, *Хрѝст'у*, *Кòл'у*, *д'а̀ду* и пр.

121. Срѣщатъ се сѫщ. имена, които да се мѣшатъ ту въ ж. ту въ м. родъ, както и въ книжовния езикъ: *ка̀л*, *енѐi*, *зòл* и др.

122—124 Еднесложни собствени имена отъ мѫж. р. нѣма. Въ двуслoжнитѣ пъкъ най-употрѣбителната форма е на *у* и *iу*: *Пѐтку*, *Ра̀д'у*, *Кòмн'у*, *Стоiу*, нъ пъкъ *Гѐрги*. Срѣщатъ се имена отъ мѫж. р. да се даватъ и за ж. родъ, като *Васѝла* отъ Василъ, *Ступа̀на*, *Комне*ᵃ, *Петра* и др., но когато дойде редъ да се употрѣбятъ въ зват. падежъ, пази се разликата въ окончанието имъ. Тъй напр. *Ступа̀н*, *Ступа̀не*ᵃ, *Васѝл*, *Васѝле*ᵃ, ала пъкъ *Ступа̀на*, *Ступа̀ну*, *Васѝла*, *Васѝлу* и т. н. Съ частица *те* собст. имена не се употрѣбяватъ.

125. Галени сѫщ. соб. имена нѣма, т. е. съ *ке*, *Ра̀дко*, *Лѐнка* и др.

Множествено число.

126—127. Сѫщ. имена образуватъ множ. число въ Дованъ-хисарския говоръ тъй: а) Сѫщ. м. р. съ суфикси *ан*, *ар*, *ай*, *ач*, *ен*, *ел*, *ей*, *ер*, *ун*, *ул*, *ур*, *ин*, *ир*, *ил* всѣкога за множ. число получаватъ окончание *е*ᵃ и само въ нѣкои думи *и*: *арма̀не*ᵃ, *мъ*ᵃ*те*ᵃ*е*ᵃ, *бъ*ᵃ*лгаре*ᵃ, *кусỳре*ᵃ, *сара̀е*ᵃ *ала̀е*ᵃ, *кула̀че*ᵃ, *уфчѐ*ᵃ*ре*ᵃ, *къ*ᵃ*лџỳне*ᵃ, *пив'ỳле*ᵃ, *кусѐре*ᵃ, *забѝте*ᵃ, *байре*ᵃ и др., но пъкъ *òрши* (орѣхи), *пе*ᵃ*тлѝ*, *те*ᵃ*вѐци*, *урлѝ*, *ста̀рци*, *к'ỳнци*.

128. Въ Дованъ-хисаръ винаги казватъ *душлѝ*, *билѝ*, *муглѝ*, *сѐднали*, *рỳкнали*, *òдили* и т. н., но по нѣкога и *душлѐ*, *билѐ*, *можлѐ* и пр.

129. Еднесложнитѣ сѫщ. имена отъ м. р. винаги окончаватъ на *ове* или *е*ᵃ: *òлуве*ᵃ, *бѝуле*ᵃ, *л'а̀буве*ᵃ, *сн'а̀гуве*ᵃ, *кòлуве*ᵃ, *кòн'е*ᵃ, *пъ*ᵃ*т'е*ᵃ и т. н.

130—131. **Слѣднитѣ сѫществителни образуватъ множествено число така:** *мажѐ, крал^е, цàр'уе^а, кòне^а, л'ỳде^а, дѐне^а, гòсте^а, лàкте^а, нòкте^а.* Казватъ още: *бъ^алгаре^ату, бнуле^ату, олуве^ату, кòн'уве^ату,* но и *кòн'е^ате^а стòлуе^ату, къ^арсте^ане^ату, тỳрце^ату, въ^ал'к'уе^ату, òрше^ату* и пр. Освѣнъ това и сѫщ. ж. р. се изговарятъ: *градѝне^ату, лузѐ^ату, кинѝже^ату, калѝне^ату, уфцѐту, сирачѝне^ату, планинѐту* и др. И тая форма се употрѣбява размѣсено и като множ. ч., и като събирателна. Въ нѣкои думи *е*-то едва се дочува.

132—134. Умалителнитѣ на *ец* въ мн. число изпущатъ суфиксното *е* и изговарятъ: *стàре^ац=стàрци,* но и *стàрцуе^а; све^атци, мòлци.* Увеличителнитѣ на *ища* не сѫ извѣстни въ Дованъ-хисарския говоръ.

135—136. Както посочихъ и въ горнитѣ графи, окончание на *е* за множ. число у сѫщ. женски родъ се употрѣбява, но не редовно у всички думи. Тъй напр. наредъ съ *градѝне^а* казватъ и *рѝбе^а, тре^ав'ѐ, р'àч'е^а* и др. но пъкъ и *сѐсри, ср'ай, снѝ^аи* и пр. Сѫщо изговарятъ *змѝи, кòви, с'àнки,* но пъкъ *òфце^а, глѝсте^а, мраве^а, свѝн'е^а* и пр.

137. Собственитѣ имена се употрѣбяватъ въ множ. число съ суфикси *офци—ỳфци* и *уви: Аймàнуви, Кòмн'уфци, Кала'àнуфци, Калѝнуви,* сѫщо и за жен. родъ на *ни: Рàдини, бàбини,* но и *бàбинце^ах, Дòбринце^ах* и пр.

138—141. Множествено число сѫщ. отъ срѣденъ родъ изговарятъ така: *въ^аже^ата, ìаре^ата, пòле^ата, мòре^ата, кỳче^ата,* ала отглаголнитѣ сѫщ. нѣматъ множ. число. Окончания на *ина* или *иня,* като телчина, кучиня и пр. нѣма. Сѫществителни срѣдни родъ *ен*—основа сѫ както книжовнобългарски: *вре^аме^анà, се^аме^анà, ìуме^анà,* но и *с'àме^ата, вр'àме^ата, ìỳме^ата.*

Различия на особни окончания за тритѣ рода въ множ. число други нѣма. Тъй напр. казватъ: *àрни òра, àрни òфце^а, исòки дърв'à, ỳбави кòви* и т. н.

Мѣстоимения.

142. Личното мѣстоимение въ Дуванъ-хисаръ за първо лице, ед. число, е *ìас* и другитѣ му падежни форми сѫ *мен', мѐне^а, ми, ма, нас, нам, ни* и *на.* Примѣри: *ìас ìàвам кòнче^а, мен' дàдуа, мѐне^а рỳкат, дàдуа ми, рỳкат ма, мàле^а, вѝкат ма; рукат на, дàдуа ни* и пр. Второто лице е *ти, та,* но и *те^а* и *ти;* пълна форма *тѐб* и *тѐбе^а:*

да̀ ли да те^а мла̀да къ^айдѝсам, *да̀ ли ти е^а ста̀ду нѐ зра̀ву* и т. н.

143—145. Третото лице е тройственото Родопско: *той, та̀, то̀, нѐе^а, нѐе^а, нва̀, сѐе^а, са̀е^а, сва̀*. Послѣдното е и за показателна форма. Склонението му е слѣдното: вин. п. *нѐгу* и *нѐга, го, нѐе^а, нѐму, му, нѐе^а, не^а, нѐи*, й. Множ. число: *тѝе^а* но и *ти, т'а̀ф, т'ам,* (х)*ми, ги;* по-нататъкъ *се^ам, не^ам, се^ак* и *не^ак*. Примѣри: *у т'а̀ф о̀диа, викат ги, ко̀н'усе^ам, ко̀н'усе^ак*. При употрѣблението на *нѐга* и *нѐгу* и *ко̀га* и *ко̀му* се съглежда различие. *Кога викат* е единъ видъ неопрѣдѣлена форма, а *когу викат* показва лице отъ близко позната група.

146. Прѣдъ окончание *го* у мѣстоименията и мѣстоименнитѣ прилагателни се чува въ едни думи *о*, а въ други ѐ: *све^атѐк Ива̀на, е^аднѐ^анук вѝкаа Стуіа̀не^а, дру̀ге^анук вѝкаа Ива̀не^а, дру̀гутук бъ^айта̀е^а* и пр.

147. *Мие* и *мий* вмѣсто ние не се употрѣбява.

152. За показателни мѣстоимения се употрѣбяватъ тройственитѣ (ср. 143—145): *то̀е^а, но̀е^а, со̀е^а, та̀е^а, са̀е^а, на̀е^а, тва̀, сва̀, нва̀*. по-нататъкъ *уно̀, уно̀ту*.

153. Притежателни мѣстоимения сѫ тѣзи: *мой, мо̀е^а, мо̀е^а, той—е^а, —е^а, нѐгуф, нѐгуа, нѐгуу, нѐйн, нѐйна, нѐйну*, но пъкъ *мо̀йту, то̀йту, нѐгууту, нѐйнуту*.

154—155. Нѣма никакви дири отъ нѣкогашното мѣстоименно склонение на прилагателнитѣ отъ женски и срѣдни родъ, но има съкратяване. Тъй напр. казватъ: *мѝла ма̀ле^а, ой л'у̀бе^а, тѐ^анка Вида̀ну*, но пъкъ *дубру̀тру* вмѣсто добро утро; *ма̀га—Бог* вмѣсто помага—помози Богъ.

Членъ.

156—157. Членътъ за мѫжкия родъ е *ат* и *ъ^ат*, за женския *та*, за срѣдния *то*. Въ мекитѣ основи за мѫж. р. е *іъ^ат* и *е^ат*, Тъй напр. изговарятъ: *ко̀н'ъ^ат, вѐт'ъ^ат, пъ^ате^ат, вал'к'ъ^ат, че^аѝре^ат* и пр. Въ твърдитѣ основи се изговаря *сто̀лат, градъ^ат, пе^атѐлат*. Тукъ тройствения членъ липсва.

158—159. Но въ сѫщ. едносложни и мѫж. и ж. родове на съгласни членътъ е *тъ^ат*. Тъй напр. казватъ: *султъ^ат, зубтъ^ат, калтъ^ат, пе^апе^алтъ^ат*, но пъкъ *ста̀ре^ацат, пе^атѐлат* и пр. Казватъ още *убустът^а, младустъ^ат* и пр.

160. За множ. число отклонения въ членната форма сравни 130 и 131. Тъй напр. казвать *че^а^йре^а^ту*, *градѝне^а^ту*, *кузàре^а^ту*, *тре^а^вèту* и пр.
161. Отъ нѣкогашното старо склонение на члена се употрѣбява само за мжж. родъ: *кон'утуму*, *іунàците^а^м*, но за *ж* и срѣдния родове нѣма.

3. Глаголни форми.

162. Остатъкъ отъ нѣкогашния инфинитивъ освѣнъ формата *нимòй òди*, *нимòй клà іàре^а^ту*, *нимòй урà нѝвата* други не можахъ да забѣлѣжа. Обаче изречения *чут' гу е^а^*, *видè^а^т' гу е^а^* сжществуватъ въ Дованъ-хисарския говоръ. Инъкъ (безъ *ти*) се изказва съ *да*: *да òди*, *да та вѝде^а^*, *да ти приглѐ^а^да*, *да си ми пỳде^а^* и др. п.
163. Причастия на *щи* (сег. вр. берещи) нѣма, дѣепричастия има на *шком*: *мъ^а^л'че^а^шкòм*, *се^а^е^а^шкòм*, *пе^а^е^а^шкòм* и пр.
164. Формата за първо лице, един. число, сегашно врѣме отъ I и II спрежение винаги свършва на гласна, а отъ III на съгласна *м*. Гласната въ първитѣ е ясна *е^а^* или *а* насноредъ основата: *плéта*, *мѐта*, *пѐра*, *чỳде^а^*, *рè^а^жа*, *нòсе^а^*, *кòсе^а^*, *крòе^а^*, *пè^а^е^а^* и пр.
165—166. Формитѣ въ трето лице сег. врѣме един. и мн. число е както въ общобългарския езикъ.
167. Окончанието за първо лице, множ. число, сег. врѣме у глаголитѣ по I и II спрежение е въ нѣкои *м*, въ други *ме^а^*, а по III.—винаги *ме^а^*.
168. Въ аористнитѣ форми се изговаря *а*-то малко глухо, приблизително като ъ^а^, и *х*-то се изговаря на *ф*: *плèтаф*, *рéкаф*, *вѝкаф*, *сѐ^а^диф* и пр.
169. Сжщо и крайната гласна у глаголни основи *дѝгнаф*, *вадѝгнаф* е сжщо глухо *а*, но не ъ.
170. Формата за имперфектъ е *ф* за ед. число и *х* за мн. число, а въ повечето глаголи х-то въ 3. се изхвърля и остава само окончанието *е^а^е^а^* или *іаа—іае^а^*: *трѐ^а^гаф*, *трѐ^а^гафме^а^*, *сушѐ^а^ф*, *сушѐ^а^хме^а^* и *трѐ^а^гаа*, *сушѐ^а^е^а^*, *стул'àе^а^*, *вѝкаа* и т. н.
172. Новообразувано имперфектно причастие на—*лъ*, като речелъ, плетѣлъ и пр. нѣма, а се употрѣбява аористното и за двѣтѣ врѣмена: *плèл*, *млѐ^а^л*, *дувѝл*, *рỳкал* и пр.
173. Ето единъ по-пъленъ прѣгледъ на проститѣ глагол-

ни форми и съ нѣкои типични глаголи въ Дованъ-хисарския говоръ:

Сегашно врѣме.

Единствено число.	Множествено число.
пòде^а, пòде^{а}ш, пòде^а,	*пòде^{а}ме^а, пòде^{а}те^а, пòде^{а}т;*
чумѐ^{а}е^а, чумѐ^{а}е^{а}ш, чумѐ^{а}е^а,	*чумѐ^{а}е^{а}м, чумѐ^{а}е^{а}те^а, чумѐ^{а}е^{а}т;*[1])
бе^{а}снѐ^{а}е^а, бе^{а}снѐ^{а}е^{а}ш, бе^{а}снѐ^{а}е^а,	*бе^{а}снѐ^{а}е^{а}м, бе^{а}снѐ^{а}е^{а}те^а, бе^{а}снѐ^{а}е^{а}т;*
л’ỳбе^а, л’ỳбиш, л’ỳби,	*л’ỳбим, л’ỳбите^а, л’ỳбе^{а}т;*[2])
стòе^а, стуѝш, стуѝ,	*стуѝм, стуѝте^а, стуѐ^{а}т;*
глàве^а, главѝш, главѝ,	*главѝм, главѝте^а, главе^{а}т;*
блàже^а, блажѝш, блажѝ,	*блажѝм, блажѝте^а, блажѐ^{а}т;*
мѝре^а, мирѝш, мирѝ,	*мирѝм, мирѝте^а, мирѐ^{а}т;*
іàвам, іàваш, іàва,	*іàваме^а, іàвате^а, іàват;*[3])
àлам, àлаш, àла,	*àламе^а, àлате^а, àлат;*[4])
шъ^{а}там, шъ^{а}таш, шъ^{а}та,	*шъ^{а}таме^а, шъ^{а}тате^а, шъ^{а}тат;*
фл’àвам, фл’àваш, фл’àва,	*фл’àваме^а, фл’àвате^а фл’àват;*
истỳре^{а}м, истỳре^{а}ш, истỳре^а,	*истỳре^{а}аме^а, истуре^{а}те^а, истỳре^{а}т;*[5])
пурдàвам, пурдàваш, пурдàва,	*пурдàваме^а, пурдавате^а, пурдàват.*

Аористъ.

Единствено число.	Множествено число.
пòде^{а}ф, пòде^а, пòде^е,	*пòде^{а}фме^а, пòде^{а}фте^а, пòде^{а}а;*
чумѐ^{а}ф, чумѐ^а, чумѐ^а,	*чумѐ^{а}фме^а, чумѐ^{а}фте^а, чумѐ^{а}а;*
бе^{а}снѐ^{а}ф, бе^{а}снѐ^а, бе^{а}снѐ^а,	*бе^{а}снѐ^{а}фме^а, бе^{а}снѐ^{а}фте^а, бе^{а}снѐ^{а}а;*
л’ỳбиф, л’ỳби, лỳби,	*л’ỳбифме^а, л’ỳбифте^а, л’ỳбиа;*
стуіàф, стуіа, стуіа,	*стуѝфме^а, стуѝфте^а, стуѝа;*
глаѝф, главѝ, главѝ,	*глаѝфме^а, глаѝфте^а, главѝа;*
блажѝф, блажѝ, блажѝ,	*блажѝфме^а, блажѝфте^а, блажѝа;*
мирѝф, мирѝ, мирѝ,	*мирѝфме^а, мирѝфте^а, мирѝа;*
іàваф, іàва, іàва,	*іàвафме^а, іàвафте^а, іàваа;*
àлаф, àла, àла,	*àлафме^а, àлафте^а, àлаа;*
шъ^{а}таф, шъ^{а}та, шъ^{а}та,	*шъ^{а}тафме^а, шъ^{а}тафте^а, шъ^{а}таа;*
фл’àнаф, фл’àна, фл’àна,	*фл’àнафме^а, фл’àнафте^а, фл’àнаа;*

истуреф, истури, истури, истурифме, истурифте, истуриа;
пурдадаф, пурдаде, пурдаде, пурдадуфме пурдадуфте, пурдадуа.

Имперфектъ.

Единствено число.	Множествено число.
подеф, подеше, подеше,	*подефме, подефте, подеа;*
чумѐеф, чумѐеше, чумѐеше,	*чумѐефме, чумѐефте чумѐеа;*
беснѐеф, беснѐеше, беснѐеше,	*беснѐефме, беснѐефте беснѐеа;*
л'убеф, л'убеше, л'убеше,	*л'убефме, лубефте, л'убеа;*
стуіаф, стуіаше, стуіаше,	*стуіафме, стуіафте, стуіаа;*
главѐф, главѐше, главѐше,	*главѐфме, главѐфте, главѐа;*
блажѐф, блажѐше, блажѐше,	*блажѐфме, блажѐфте, блажѐа;*
мирѐф, мирѐше, мирѐше,	*мирѐфме, мирѐфте, мирѐа;*
іаваф, іаваше, іаваше,	*іавафме, іавафте, іаваа;*
алаф, алаше, алаше,	*алафме, алафте, алаа;*
шъ̀таф, шъ̀таше, шъ̀таше,	*шъ̀тафме, шъ̀тафте, шъ̀таа;*
фл'аваф, фл'аваше, фл'аваше,	*фл'авафме, фл'авафте, фл'аваа;*
истуреф, истуреше, истуреше,	*истурефме, истурефте, истуреа;*
пурдаваф, пурдаваше, пурдаваше,	*пурдавафме, пурдавафте, пурдаваа.*

Спомагателни глаголи:

сам, си, е, сме, сте, са;
беx, беше. беше, бефме, бефте, беа;
ше. щеш, ще, щеам, щеате, щат и ше;

Спомаг. гл. всѣкога се придружаватъ съ личнитѣ мѣстоимения: *іас сам, то е, ние бефме* и т. н.

174. Особена (проста) форма за условно наклонение каквото *рѐквам, плѐтвам* и пр. нѣма въ Дованъ-хисар. говоръ.

175. Разлика между основи *е* и *и* въ новелителното наклонение нѣма. Казватъ: *бѐрите*^{а}, *пѐрите*^{а}, *мо̀лите*^{а}, *о̀дите*^{а}, *ïо̀турите*^{а}, *са̀бе*^{а}*рите*^{а}, *гладўайте*^{а}, *ïо̀ткарайте*^{а} и т. н.

176. Вмѣсто помози казватъ *ма̀га Бок* т. е. помози Богъ; вм. бѫди, бѫдете, казватъ *бѝвай бѝвайте*^{а}.

177. Сложнитѣ глаголни форми се образуватъ както и въ общобългарския езикъ.

178. Страдателнитѣ причастия се образуватъ съ суфикси *н* и *т*, както и въ общобългарски, но *т* прѣобладава: *жо̀не*^{а}*т*, *с'а̀та нѝва*, *бра̀ти ïа̀бал'ки*, *мѐле*^{а}*ту бра̀шну* и пр.

За сега завършвамъ съ толкова бѣлѣжкитѣ си по Дованъ-хисарския говоръ, като изоставямъ ударението и синтаксата, за които се искатъ по-обилни материали и повече наблюдения, каквито въ тоя часъ ми липсватъ. Па и горнитѣ ми фонетични и морфологични бѣлѣжки е твърдѣ възможно да не сѫ досущъ пълни, защото всички особици и подробности на единъ какъвъ и да е диалектъ могатъ да се проучатъ само тогава, когато по-дълго врѣме се прѣживѣе въ самото мѣсто и се има на рѫце и повече разнороденъ материалъ и отъ самото народно творчество, условия, както се знае, невъзможни за сега за българскитѣ покраини въ турска земя.

Пловдивъ, 1908 г. **Ст. Н. Шишковъ.**